

Ako je sigurnost življenja (zbog koje, bez sumnje, započinjem ovaj mučni niz nespovratnog) svest da najpotpunije jesam prosti fenomen kulture, moja egzistencija, čak i moja nedešenost, ova neizbežna ontološka nesigurnost funkcija kulture, ja nisam ništa drugo do manifestacija jednog reda, određenog strukturalnog načela koje, uzaludno, prosudjujem kao ograničenost i osakačenost postojanja. Moja me reč kazuje bez ostatka. Izgovaram je kao ostvarene reči. Ako je, s druge strane, življenje uvek načeti apsolut, nasilje jednoznačnosti savršenstva, završenosti i dorečenosti postojanja u duhu kulture, njenog sistema odnošenja i moja reč je nasilje; nastala je u mehanizmu prisile, govoriti tu prisilu, ali govoriti i njegovo funkcionišanje kao nedorečeno postojanje subjekta. Da li se onda ja kao ova činjenica (činjenica kulture) i njeni demanti uistinu iskazuju ovim rečima, ne dokidam li tako i svaku primisao o sebi kao biću koje se nerešivo rešava, koje sačinjava svoj identitet izvan dešenog, koje se nalazi s one strane sopstvenog iskaza, koje zato kulturu i samo govorenje stavljaju s one strane sebe samih, ne zatvaraju li slutnju egzistencije koja je neprestano dolaženje sebi. Jednom koje jeste i u potpunom poricanju, ne obogovljujem li tako kulturnu činjenicu govorenja (i stvarnu vrednost spoznaje time uništavam) u strahu od ludila koje me je zateklo, u kojem, upravo kao u činjenici kulture, jesam?

I taj paranojni strah me odaje. Ukaže na ludio govorenja, možda, na ludio same kulture čiju masku ozbiljnosti ne mogu skinuti (Ovo istraživanje me je uverilo u ideju da su sistemi odbrane od straha načinjeni od iste grade od koje i kultura i da su, prema tome, različite kulture strukturalno slične različitim neurozama», kaže Geza Rohajm). Jer, ne protivrečim li sebi, nezavisno od mrtvila i ništavila u koje zapadam, ako započinjam bilo kakvu besedu? Koliko zaista jesam u ovoj besedi, koja je i beseda ludiла, dakle, ne-predstavljenog u ovim rečima?

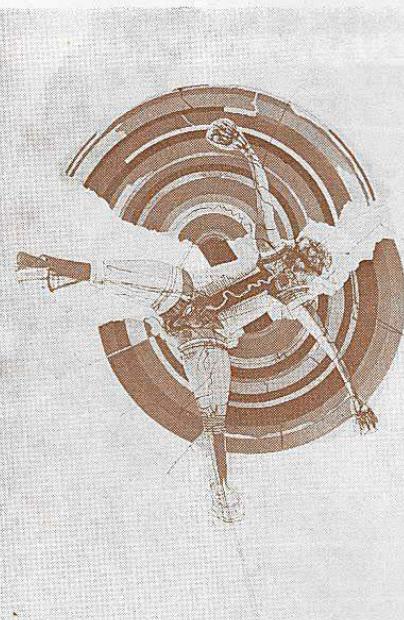
Paradoks je prividan. U stvari, on je paradoks moje ontološke nesigurnosti, ravnini na kojoj se nalazim (uvek ravni nekog drugog i ovaj sto je drugi kao njegova odsutnost). Saopštajnost je tu jedino moguća, te je moja ontološka nesigurnost, u stvari, istorijska, semantička ravan. Ali ona je i ravan protivrečja postojanja u kojem ovaj raspoznatljivi glas trajanja postaje sudeonik egzistencije u vremenu i egzistencije vremena, sudeonik počela besede (ja sam, dakle, neizbežno govornik), samosvesti koju govorom dokazujem, u suštini, pokazujući sumnu u sopstveni identitet (»Samosvesna individua je uhvaćena u dilemi. Ona može imati potrebu da bude videna i priznata da bi sačuvala svoje osećanje realnosti identiteta, ali, u isto vreme, drugi predstavljaju opasnost za ovu realnost i ovaj identitet», kaže Ronald Leing).

Govor, očito, hoću kao egzistencijalnu sigurnost, kao osećanje sebe-u-svetu. Zbog toga je on uvek jedan govor savršenstva, ali i destrukcija dešavanja postojanja. Kao činilac razaranja postojanja on potpomaže postojanje drugih činilaca uključujući ih u sistem, čini ih nužnim, istorijskim, predstavlja ih kao rezultate spoznaje življenja i zbijanja tog življenja. Odsutno tako postaje istorijsko, moje ludio govorenja zbijanje istorije. Očigledno, u govoru se hoću kao totalitet i neposrednost, hoću, dakle, govor kao sveobuhvatnost (u kojoj je i nezakan), savršenstvo (iako znam da je već kao govor nesavršenstvo). Savršenstvo je opet teleološko načelo moga postojanja. Prema tome, ja tražim govor kao cilj, potvrdu postojanja. U tom slučaju ne bih se iskazivao kao čovek koji govor, jer bih govorio strukturu koja govor. Ja sam govoren u njoj dok govorim, ja sam sam govor strukture, prosti iskaz trajanja.

Kao govor strukture ostvarujem već dati sistem odnosa, ali se i odnosim prema njemu, istina, po načelu psihološke uzročnosti iskustva drugog o mojoj egzistenciji, postojanosti psihičke energije i nakon ovak-

radoman kordić

NASILJE GOVORENJA

vog pregrupisavanja ka jednosmernosti. Da li sam onda naspram njega, poznajem li ga kao sistem, jesam li, ipak, to ja kao osobnost, jesam li subjekt u svetu strukture, ili njen subjekt, njeni biće govor, mehanizam glasa koji doseže semantički nivo u strukturalnom rasporedu, jesam li to ja (osobnost) i u tiraniji iskazivanja kao završavanja sistema. Jer, govor je uvek govor jednog Ja koje se kazuje. Koje je onda to Ja što besedi u obrednosti trajanja? Je li moja beseda samo ritual trajanja?

Dok imenujem trajanje, svoj nesporazum i ništavilo ove sobe i ovog stola, ali i nesporazum koji je sporazum sistema, strukture koja uprkos tome opstoji po trajanju, nalazim li se na početku njegovog rituala, ili na pragu ništavila koje ne raspozajem i koje u trajanju ostaje moja privilegija. U nasilju klasifikacionog sistema jedino se kao ono raspoznavam (zbivam), stvaram ga govorom kao obredom.

Stvaram ništavilo koje jeste

Zbijam se u ništavilu koje (već) jesam. Imenovanjem, u kojem sam se htio naći, koje hoću kao početak postojanja, te destrukcije trajanja koje sam htio izgovoriti da bih bio izgovoren, uistinu otkrivam strukturu trajanja, njegov mehanizam. Imenujem se kao sadašnjost, a ona je kao apsolut odstupanje od zbijanja mojeg identiteta. Sadašnjost me tek u pamćenju okuplja kao identitet. Osim toga, imenovanje sam tražio kao ideološku varijantu u nasičju ideološkog okvira. Jer, trajanje već jeste jedna svest, jedna forma koju ovakvim imenovanjem ne rastvaram u haos. Na epistemološkom nivou, a na njega sam osuđen dok se saopštavam po utvrđenoj shemi jezika strukture, imenovanje trajanja je jedna od kontroverzi istorije koje je kao nužnost i još pre sveobuhvatnost potvrđuju.

U stvari, ono više i nije ono što doista jeste, prepoznavanje i umirenje iznenadenja nesavršenstva, oformljenje, umirenje psihičkog procesa, kao zbijanje individuacije u postojanju, dosezanje do dna sopstvenog identiteta koji je traženje i oslobođanje protivrečja života. Postaje zakonitost zbijanja, opstajanja. Stoga sam onaj koji to zbijanje poznaje, koji po nužnosti zakona i zakonito kazuje trajanju da je trajanje, dočekuje samosvest kao spas i alibi. Potvrđujem formu kao formu ne oformljujući je. Forma je tako ispräžnjena od haosa, ispräžnjena je njena supstanca. U svetu supstituta postajem ograničeni zaverenik savršenstva, neki humanistički vernik trajanja i u trajanju koji na oltar istoričnosti prinosi još jednu istorijsku pometnju. Ja se to zbijam u trajanju i kao trajanje, izvodim svoj privatni ritual ništavila stola i svoje objekcije za njim.

Ali ja sam i u igri okamenjivanja.

Mogu li se kazati i znati na čisto epistemološkom planu, ne kazujem li tada sam jedan željeni red, potrebu moćništva da jesam svoje ograničeno mišljenje, ne vracam li se infantilno svemoći misli? Je li epistemološko kazivanje zaista moja potreba? Jesam li u tom kazivanju nešto drugo da nuda represivnog sveta? Nije li taj moj govor samo pokušaj nalaženja edenske bezbednosti bića? Pristajem, li, u krajnjem slučaju, na sav epistemološki napor samo zbg pamćenja uteurusne tištine?

Zakonito govorenje podrazumeva i zakonitu svrhu, većno uspostavljanje idealu, ali i onostranost tog okupljanja u idealu. Kako u toj univerzalnoj zakonitosti jesam, kako jeste trajanje? Kako jesam kao to kazano trajanje? Jesam li moguć kao trajanje koje zna da jeste, koje se kazuje i tako načinje substitut rituala? Ne uništavam li se kao to iskazivanje prostor bivanja? U tom slučaju uništio bih i sistem, u suštini, govorio bih izvan strukture i, sasvim sigurno, moj glas bi remetio sklad njenih odnosa, nadilazio bi svoju funkciju u trajanju. No i takav sam još moguć, čak potreban njegovoj totalizujućoj vladavini.

Ako se razlažem u sadašnjosti kao zbijavanju graničnika: rođenja i smrti, ako zaista znam to zbijavanje, ja sam neizbežno u strukturi i protiv nje, znam prisutnost i odsutnost kao prisutnost odsutnog, jer struktura je uvek i označavajuće u strukturi neobuhvaćenog. Moje znanje, koje je kao supstitut želje i moje ništavilo, čini trajanje strukturalnim uporištem, ali i sebe prostom igrom psihološkog mehanizma, odstupnicom želje. I kad govorim kao istražni zaverenik trajanja, ja govorim kao praznina strukture, iskazujući svoj poraz, bežim u reči, u njihovu moć nadilaženja svakog strukturalnog semantičkog nivoa, u njihovu punoču nesvesnog, sklanjam se u jalovost nade ritualnog dešavanja prvo bitne činjenice, obnavljanja smisla rituala, nesvesno se zaklanjam iza moći nesvesnog. Najzad, moj racio je tako neizlečivo nepotpun.

Očigledno, kao rasni proizvod odnosa jednog klasifikacionog sistema iskazujem svoju pripadnost strukturi i još pre svoju bogobožljivu odanost koja je strah (je li moja beseda, možda, samo igra straha). Kao pobunjeni sin, koji vrlo dobro zna da on sin-otac i otac imaju slabu tačku, saopštavam univerzalnu činjenicu slabosti (strah), te stvaram određeni fenomen kulture. Ništava me više ne sprečava da svoju nezasluženu agresivnost, svoj paranojni strah, traumatični doživljaj gubitka uteurusne tištine raspm u disputu o temeljno frustracionom principu kulture, ili nekoj isto toliko vrednoj (istorijski vrednoj) raspravi. Ostajem, dakle, u okvirima istorijskog. Smisao i razlog moga govorova je smisao i razlog tog istorijskog.

Struktura je zadovoljena. Moje podaništvo me, ipak, odaje.

Znanjem trajanja ja sam protiv njegovog osnovnog načela, ja se neću kao to mechanizovano smeštanje u razumljive istorijske okvire, nadilazim se kao strukturalna ograničenost čak i nepotpunošću svoga ra-

cionalizma. Zahvatam li i svoj stvarni identitet? Saopštavam li se kao ono što jesam, biće protivrečja? Jesam li, mogu li biti svoj iskaz? Zatvara li se govorenje u svojoj gno-seološkoj funkciji? Živim li se ako se iskažem kao neživljenje? Prekoračujem li spoznajom primarne impulse besede?

Ovo znanje, sumnja u njega, u njegovu pretpostavku prihvatanja istorijske nužnosti, znanje kao opiranje, čak opiranje i istorijskoj nužnosti spoznaja je pobunjenika, u krajnjem slučaju jedne ideologije, one pobunjeničke. I tu se izjavljuje svaki napor smeranja ka sebi, ka principu realnosti, jedinoj uzdanici nekakvog smisla i prava govorenja u strukturi i protiv nje. Moje opredeljenje za *protiv* ujedno je opredeljenje i za ideološko samovlašće, za svakovrsnu tiraniju koja mi se podmeće, koju hoću, koja je to samo opredeljenje. No da li se mogu naći izvan pobune, ukazuju li na trajanje ako ga ne razaram, živim li život ako ga ne trošim, ako se ne raspada na svoje sastojke, da li mogu govoriti ako se reči ne rasprskavaju od nerazumljivosti, ako nisam na stvarnom izvoru imenovanja? U njihovo (reči) nedostatnosti, nedokučljivosti semantičkog nivoa na ravni određene strukture, u njihovoj nemoći da budu išta drugo do univerzalni znakovi čija se nepotpuna razumljivost tek naslućuje sahne tragedija subjekta, ali se tako u njemu dešava i sama subjektnost u strukturi. U stvari, one postaju stvari koje ja-stvar razmeštjam. U njima sam kao ovaj sto u prostoru sobe, scenografija jednog indiferentnog prostora. Dok kazujem ovaj nesporazum reči, neiskazivanja protivrečja života, ja, u suštini, zahvatam sasvim po normama vladajućeg klasifikacionog sistema, svoju nemoć (je li ona taj jednostavni razlog moga govorenja?). Kao ta nemoć, možda, i mogu da govorim. Razume se, govoriti nemoć, materijal koji tek valja desifrovati (a to znači da moram računati sa drugim, njegovom samovoljom dešifrovanja moga bola).

Negacijom subjekta i, naravno, strukture, pretpostavljenih punktova svake ideologije, uspostaviću se kao biće traženja, u početku kao negatorsko biće, logički nesporazum. Ne dosežem haos na početku o-formljenja. Jer, epistemioničnost moje negacije zapravo je čista psihologičnost. Negacija je psihološki motivisana, te se njena logika, njena epistemološka vrednost načina definisanja određenog pojma, mora prosudjivati merilima rada psihičkih kompleksa, motivisanošću tog poricanja, koje sa ovog aspekta, može biti klasična sinovljeva pobuna, prosta racionalizacija, prilično nerazumno nadopuna, reakcionalna formacija, igra od-sutnog-prisutnog genetičnosti koju ukidam (razume se, u nadi da će je zadržati). I to odsutno-prisutno u negaciji moje kazivanje čini zaista složenim, čini ga ispriskom neke potencijalne krivice, na primer. Po tom mehanizmu ja jesam u subjektnosti, ali ja igram igru tog mehanizma, ja sam odsutan-prisutan zato što sam u strukturi, što ispaštam onu, pretpostavljenu, krivicu. U trajanju postojim da bih mu negacijom izmakao. Ali ja igram igru i odsutno-prisutnog subjekta, odsutno-prisutnog smisla govorenja.

Filosofija iskustva zaustavlja ovu igru. Onemogućuje je i autoanaliza. Jer, pre nego sam dospeo u subjektnost, pre nego sam se saznao kao biće koje govoriti drugom, ja sam u protivrečju postojanja suočenjem sa drugim, prinuđen sam da ga u fenomenalnosti realnosti uočim. Drugi mi, praktično, prethodi.

Nezahvaćeni subjekt stavljam naspram pretpostavljenog subjekta. Konfuziju uvećava nasilje prisustva drugog kome se obraćam i kad se hoću kao apsolutni subjekt (obraćam se nasilju). Problem drugog, drugog kao nezahvaćenog subjekta, u stvari je problem *nezahvaćenog subjekta*, neuspostavljanja osobnosti. Psihoanalitičko ili sartrovsko rešenje ove enigme dovodi me na isto toliko zagonetnu ravan, ako ne i u čistu ideološkost (ja sam u-svetu, iz njega polazim u avanturu da bih se vratio u-svet).

Istina, psihoanaliza problem drugog zahvata kao problem motivacije ponašanja, prepoznavanja i dešifrovanja i, razume se, odnošenja. Tu već počinje igra fenomenalnosti, ali i razilaženja subjekta sa osobnošću, te problem drugog mogu promatrati kao to razilaženje, očnoso subjektnost kao pokusaj okupljanja u sebi, utvrđivanja motivacije, razilaženja i okupljanja.

Osobnost tako hoću u-svetu, naravno, osobnost koju govorim svetu, kome tako saopštavam njegovo podlaštvo. No da li govorim samo zbog svog poraza u-svetu (moje nasišništvo bi tada bilo očigledno)? Ne govorim li, možda, i zato što svoju osobnost ne mogu podneti, što sam, kako me filozofi uče, ja izabrao trajanje?

Trajanje kao igru fenomenalnosti mogu prosudjivati pomoću istoričnosti fenomena, mogu ga opisivati, utvrditi izvestan strukturalistički raspored pojava, njihovog odnosa, u njemu mogu iznaci i neke reperije egzistencije. Sa ove tačke stanovališta lako se uspostavlja i odnos prema proverenim vrednostima koje mogu znati, naučiti. Treba samo stvoriti metodološki postupak ispunjanja usvojene aksiološke levestice. Psihoanalitičko vrednovanje, na primer, može biti dovoljno sigurna osnova za jednu takvu sveobuhvatnu predstavu, utoliko pre što je psihoanaliza moguća tek kao razumevanje i tumačenje fenomena života, kao stvarno načenje identiteta pojavnosti i suštine. Međutim, i ova interpretacija ne nadilazi sebe. *Ona jeste interpretacija*. I ona zauvek ostaje tumačenje nečega u odnosu na nešto, prema nečemu, ostaje jedna hermeneutika u koju protivrečje života ne mogu sabiti. Nedostaje, i po teorijskom modelu psihoanalize, pretpostavka da analitičar mora biti analizovan. Ta pretpostavka ovde je komunikativni subjekt, saopštiva osobnost koja iskazuje trajanje kao fenomenalnost, koja i sama u iskustvu drugog iskazuje njegovo iskustvo, načinje bar protivrečje postojanja.

Subjekti se mora odnositi prema fenomenalnosti koja, u ovom kontekstu, treba da preuzme funkciju analitičara budućeg analitičara, suočjava osobnost sa sobom i realnostu. Intersubjektivni proces tu počinje. Ali tu počinje i moje odstupanje od osobnosti, depersonalizacija koju moram predočiti, jer je ponuđeno pomirenje sa našiljčkim svetom. Naravno, ovo pomirenje je žrtva, neka vrsta personalnog potlača.

Ja sam prema trajanju, jer sam u njemu. Njemu sam žrtvovao svoju osobnost. Ono mi se zato predstavlja kao ne-postojanje. U ovako postavljenom problemu drugog tražim se kao taj drugi (njegova moć), kao subjekt bez osobnosti (ostaje mi znanje o žrtvi), jer se naslučujem kao taj drugi subjekt. Ipak, između mene-trajanja i mene-drugog subjekta postoji graničnik koji valja prekoračiti, mehaničan realnosti, njen princip, koji je princip zabrana, pri-nuda (jedino se u njemu kao osobnost mogu dokazati). Dakle, ako se hoću kao subjekt naspram tog drugog ja se moram hteći prema načelu principa realnosti, ja se kao trajanje moram prosudjivati prema zahtevima tog principa. Moram se razoriti, tonuti u haos.

Valja priznati, ovako uzet princip realnosti ima funkciju teološkog načela koje kao apsolut sve razrešava. Trajanje je našlo alibi. No princip realnosti je nesavršen i nezavršen. On je u temelju protivrečje života, stalno iskušenje, sama negacija kao protivrečje, nemogućnost apsoluta i teološke misli. Stoga, trajanje je moguće samo ako sam izvan principa realnosti, ukoliko ga moj govor ne podrazumeva. Kako se onda prema njemu može prosudjivati trajanje, kako u njemu ja-subjekt dosežem moć saopštljivosti trajanja, kako jesam u principu realnosti? Kao posednik moći trajanja i posedovan od nje mogu govoriti, naravno, ukoliko pravo govorenja nije proizvod mehanizma strukture, ukoliko se taj mehanizam sam ne iskazuje u nekoj svojoj dosetki, kao što je ova o pravu govorenja. Govorim li tada i princip realnosti? Je li moguć govor trajanja kao govor principa realnosti?

Nema sumnje, jedini relativno pouzdan kriterijum za određivanje življenja kao putog trajanja jeste suočenje sa protivrečjem života. To znači da trajanje, da bi suočenje uopšte bilo moguće, nužno mora sadržavati nešto od tog protivrečja. Predstavlja ga i kazuje bar kao bekstvo. Moja osobnost nije, prema tome, sasvim uništena. Preostali deo hoće da se ispolji. Upravo po ovoj nepotpunoj manifestaciji protivrečja življenja je se znam kao biće trajanja. Da li se znam i kao biće protivrečja? Kazivanjem, možda, hoću da nadoknadim bol zbog poraza, ali kazivanjem dosežem i bekstvo i nadopunu, sustižem se u suočavanju bekstva i protivrečja. Ipak, kazivanjem koje je življenje, koje bi htelo da to bude, nužno ideologizujem pobunu, smisao govorenja. Ono mi se, stoga, predstavlja kao odustajanje, no ono je i mogućnost suočavanja. I sama svest o nečemu je već kazivanje.

Princip realnosti kao suštinska odlika protivrečja života, prema tome, po sebi vodi dijalog sa trajanjem. On sam je neprekidni dijalog. Njemu ne mogu umati. Ja sam subjekt nemogućeg bekstva, govoren kao ta nemogućnost. Ali ja sam i večni govor. Iako govorim u strukturi, ako kazujem trajanje ja iskazujem nemogućnost bekstva, neizbežni bol tog odustajanja, ja se kazujem kao suočenje i suočenje sa nužnošću ove zatvorene sobe, strukture kao fenomena kulture i, razume se, kao suočenje sa svojom osobnošću. Doduše, i moje govorenje može biti proizvod prisile kulture, ali ono je i kazivanje te represivnosti, te igra protivrečja postojanja. Osuden na strukturu osuđen sam i na kazivanje te osuđenosti, na bol saopštavanja i na ovo strukturalno pravo govorenja.

Osudenost nije moja privilegija, iako može biti razlog govorenja. Svest o njoj (osuđenosti), koja je svest o drugom, dođovi me, ipak, do mrtvog subjekta. Ne kazujem li onda posmrtno slovo već pokopanom govorenju, nisam li grobar svesti koji prosto obavlja svoj zanat?

Princip realnosti i neizbežni ritual pred njim, nadmudrivanje prerušavanja strukture koja me hoće, između ostalog, i kao znalačka trajanja, mada to ne mogu biti (kao taj znalač morao bih biti i njegov apologeta, jer znalač u strukturi te protiv zbijanja života), moje znalačstvo i moje pravo govorenja svode na prosti akt trajanja, na igru maski koje su, uprkos prividno celovitom izgledu, dominaciji principa realnosti i uporednom nasilju trajanja, uprkos subjektovom proglašavanju svoje smrti izu te celostnosti maske, rečima koje kazuju njegovo odsustvo, mojoj depersonalizaciji, kao odbrani od ontološke nesigurnosti, ipak, iskaz tog odsustva, reči tog neprisustovanja u njima, uprkos svemu tome te maske strukture, zatvorenonog sistema, na primer, sebi dostatne filozofije pojma, maske su jednog subjekta koji jesam kao ovaj razračun, pokusaj formalnog pravdanja kazivanja sudbine izvan reda i rada načela, izvan samog reda, koji jesam kao ovo traženje u svakodnevnom manifestaciji unutarnje volje života.

Potraga za motivacijom prebivanja smisla izvan njegove strukturalne tačke, smisla govora izvan u njemu skrivenega smisla, htjenje da se zahvatim u neposrednom dešavanju, da se nađem kao svoj poraz, kao svoja nadenoš, da budem reč koju ispisujem formalno protivreč svakom naporu iskazivanja. Ali ja se hoću kao to protivrečje, kao to nadistorijsko dolaženje na prapočetku i time kao demanti istorije prerušavanja, ja se hoću kao ta tragična nemoc duha da se sapne u zbijanje života, uvek uslovjenom i ograničenom, da obuhvati to zbijanje, čak i kao njegovo sudelovanje u prerušavanju, ili povesnosti, ja se hoću kao ovo zbijanje reči, ovaj neshazvačeni nesporazum principa realnosti kome sam praktično — trajanjem i teorijski — znamenjem te prakse suprotstavljen. Spoznajem motivacije tog suprotstavljanja spoznajem se makar kao jedno biće nemoći, uzaludnosti, ali i kao biće, možda, tragične igre, tragične besede.